

2. Účel a cíl koncepce, zdroje dat

2.1. Účel a cíl koncepce

Koncepce vychází s principů a cílů Státního programu ochrany přírody a krajiny, který byl schválen usnesením vlády č.415 ze dne 17. června 1998.

Základním principem předkládané koncepce je zachování a obnova biodiverzity a ekologické stability krajiny. Koncepce ochrany přírody pro území Olomouckého kraje je rozdělena do dvou základních částí – části Analytické a části Koncepční.

V části Analytické jsou shrnuta dostupná data o jednotlivých složkách životního prostředí bezprostředně ovlivňujících zájmy hájené zákonem o ochraně přírody a krajiny. Hodnoceny jsou zde zemědělské, lesní a vodní ekosystémy, včetně vlivů spojených např. s těžbou nerostných surovin, rozšiřováním lidských sídel či rekreací.

Pro pochopení historického vývoje a následnou analýzu dnešního stavu přírody a krajiny však bylo nezbytné krajské území vymezit především po biogeografické stránce. Území České republiky bylo z pohledu bioty v minulosti předmětem řady členění (např. fyto geografické, zoogeografické, apod.). S účinností zákona o ochraně přírody a krajiny v roce 1992 byly před ochranu přírody postaveny nové úkoly, pro které však chyběl teoretický základ v podobě obecně využitelného biogeografického členění republiky. Důvodem byla skutečnost, že dřívější členění byla zpracována za jiným účelem, s jinými požadavky a parametry a do značné míry odrážela pouze potřeby konkrétní skupiny (např. fyto geografické členění), pro kterou byla zpracována. Absence takového obecně využitelného členění se ukázala jako nezbytná především s přípravou metodik pro plánování a tvorbu územních systémů ekologické stability. Z tohoto důvodu byly zahájena práce na novém biogeografickém členění našeho státu, která vyvrcholila v roce 1996 knižní publikací „Biogeografické členění České republiky“. Z tohoto členění, které dle našeho názoru velice dobře odráží různost jednotlivých typů prostředí na území Olomouckého kraje, dále vychází i předkládaná „Koncepce ochrany přírody a krajiny pro území Olomouckého kraje“. Hodnocena je tak zachovalost přírodního prostředí v rámci jednotlivých bioregionů.

Pro potřeby výkonu státní správy se však ukázalo jako vhodné vyhodnotit stav přírody a krajiny i pro takový typ územního členění, který neodráží přírodní charakteristiky jednotlivých lokalit. Tímto „druhým“ členěním, ke kterému je Analytická část vztažena, je administrativní členění kraje na celky spadající do kompetence obcí s rozšířenou působností.

Zastřešujícím prvkem je pak vyhodnocení stavu přírodního prostředí pro Olomoucký kraj jako celek.

Druhá část představuje vlastní koncepční materiál s hlavními směry a cíly, které by měla ochrana přírody na úrovni Olomouckého kraje sledovat a naplňovat. Pro jednotlivé bioregiony jsou vytčeny cíle. Pro jejich dosažení pak byly jednotlivým orgánům ochrany přírody definovány konkrétní úkoly.

2.2. Metodika

Pro řešení koncepce byl zvolen software jenž vychází z potřeb zadání a koresponduje s trendem využívání dat na úrovni státní správy a samosprávy. Data byla zpracovávána v produktu firmy ESRI – ArcView 8.3., což garantuje kompatibilitu s již existujícími daty a zaručuje bezproblémové konverze do jiných GIS platforem včetně možností připojení na externí databáze. Doplnkovým softwarem pro evidenci atributových dat a tvorbu databáze Ochrany přírody a krajiny Olomouckého kraje byl software Microsoft Access.

Veškeré digitální i analogové podklady byly zpracovávány v prostředí GIS podle platných standardizačních postupů. Vektorový datový model, který je při tvorbě nových digitálních podkladů použit vychází z metodik Vojenského topografického ústavu v Dobrušce a Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem (dále jen ÚHUL). Základní strukturní jednotkou datového modelu jsou vrstvy. Ty slučují sémantické typy tematicky souvisejících objektů. Datové vrstvy jsou rozděleny podle typu reálných objektů na bodové, liniové a plošné. Názvy vrstev vycházejí z modelu správy dat na ÚHUL. Název jednoznačně definuje obsahovou složku vrstev, typ zobrazovaných prostorových dat, případně lokalizaci. Kromě prostorových informací jsou k vrstvám připojena atributová data. Atributové položky vztažené k jednotlivým objektům jsou reprezentovány textovými, nebo číselnými hodnotami tak, aby pokryly veškeré vlastnosti a charakteristiky dané objektu. Jsou umístěny buď přímo v rámci vrstev – interní atributy, nebo je lze dodatečně připojit – externí atributy. Externí atributová data (fotodokumentace, zřizovací dokumenty v digitální podobě apod., doplňková data z analýz) jsou připojována na základě přesně definovaných relačních vazeb. Relačním klíčem je jednoznačné číslo objektu definované v položce R-ID. Definice a popis relací bude předán společně s dokumentací k nově vytvářeným tematickým vrstvám.

Zpracování prostorových dat

Zpracování digitálních prostorových dat pro potřeby koncepce bylo rozděleno do dílčích okruhů.

1. Tvorba nových tematických vrstev
2. Aktualizace a úprava stávajících digitálních podkladů
3. Prostorové a statistické analýzy digitálních dat
4. Kartografická vizualizace – tvorba tematických map z bodů 1-3

Pro potřeby řešení byly použity digitální podklady několika institucí. Jejich podrobné shrnutí je obsaženo v tabulce 1. Již existující datové zdroje mají množství nedostatků a jejich zhodnocení bude předmětem závěrečné zprávy.

1. Tvorba nových tematických vrstev

Při tvorbě nových tematických vrstev byl použit již zmiňovaný datový model. Nové tematické vrstvy byly vytvořeny na základě dokumentace předané z orgánů státní správy, na základě vlastního mapování, nebo byly vektorizovány z analogových podkladů. Jejich seznam včetně zdrojových dat obsahuje tabulka 2. Nutno poznamenat, že některá data byla vytvořena přesto, že již existují srovnatelné podklady, bohužel se je nepodařilo získat v čase potřebném pro vlastní realizaci, nebo neměla potřebnou přesnost. Nově vytvářené digitální podklady vycházely z měřítka topografických podkladových dat, jejich měřítka se pohybují od 1:5000 do 1:25 000. Požadavek na přesnost měřítka 1:10 000 nemohl být splněn z důvodu absence topografického podkladu pro celé území kraje v požadovaném měřítku.

2. Aktualizace a úprava stávajících digitálních podkladů

Pro potřeby koncepce bylo nezbytné provést aktualizaci a úpravu již existujících prostorových dat. Proces aktualizace probíhal jak v prostorové složce, tak v atributové složce digitálních dat.

3. Prostorové a statistické analýzy digitálních dat

Prostorové a statistické analýzy byly prováděny v produktech zmiňovaných v úvodní části. Podrobnější rozbor těchto postupů není pro účel projektu nutný. Výsledky analýz jsou uloženy v podobě nových tematických vrstev, tematických map a tabulek.

4. Kartografická vizualizace – tvorba tematických map z bodů 1-3

Tematické mapy vytvořené pro potřeby koncepce jsou obsaženy v analytické části práce a byly tvořeny z dat výše specifikovaných. Vlastní kartografické vyjadřovací prostředky

vycházejí z tematických vlastností dat a byly přizpůsobeny měřítkem i symbolikou účelu koncepce.

Zpřístupnění dat prostřednictvím Internetu

Veškerá nově vytvořená i aktualizovaná data jsou modifikována a upravena tak, aby byla v nejbližší budoucnosti zpřístupněna technologií mapových serverů odborné veřejnosti prostřednictvím Internetu. Toto řešení bude realizováno v prostředí IMS (Internet Map Server) firmy ESRI.

Zhodnocení kvality analyzovaných datových zdrojů

Zhodnocení kvality a použitelnosti již existujících datových zdrojů pro potřeby ochrany přírody a krajiny a doporučení pro nápravu budou obsažena v závěrečném dokumentu.

Následující obrázek demonstruje území, na kterých nebyla část či kompletní sady dat k jednotlivým námi zpracovávaným kapitolám k dispozici.

Obr. 1 Území Olomouckého kraje s nedostatečným datovým pokrytím

